

**LATVIJAS SENĀTA
NOLĒMUMU ATZIŅAS:
VĒSTURISKAIS
MANTOJUMS**

Latvijas Senāta nolēmumu atziņas: vēsturiskais mantojums

Izdevējs Latvijas Republikas Augstākā tiesa
Sagatavoja Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa
Redaktore Anita Zikmane

Iespiests SIA „Dardedzes hologrāfija”
Metiens 150 eksemplāri
Rīga, 2019

ISBN 978-9934-8261-5-3

„ANDRIEVA NIEDRAS LIETA”

Senāta Apvienotā sapulce 20/1926¹

S p r i e d u m s .

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1926.g. marta mēneša „12.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces rīcības sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš,
senatori M.Gobiņš,
Dr. A.Lēbers,
B.Naguļevskis,
A.Simanis,
A.Gubens,
J.Kalacs,
F.Zilbers,
K.Puriņš,
virspрокurors A.Haritonovskis,
virssекretārs A.Zonne,

caurlūkojis Andrieva NIEDRAS 1925.g. 4.jūlija pārsūdzību par Senāta virspрокurora 1925.g. 26.maija lēmumu, izklausījis virspрокurora atzinumu, atrod: No lietas redzams, ka Andrievs [oriģ. Andrejs] Niedra savās 1924.gada 8.oktobra un 31.oktobra sūdzībās bija lūdzis saukt pie kriminālatbildības par dienesta noziedzīgiem nodarījumiem bijušos ārlietu ministrus Meierovicu un Sēju, šis ministrijas administratīvā departamenta bijušo direktoru Paulu Gailīti, direktora v. izp. Bīlmani un konsulāragentu Klaipēdā Mišu, kā arī vairākas personas, kuras ieņem tiesnešu un prokuratūras amatus.

Attiecībā uz kriminālvajāšanas ierosināšanu pret tiesu un prokuratūras amatos sastāvošām personām Senāta Apvienotā sapulce savā laikā sūdzību pēc būtības jau ir caurlūkojusi, to atradusi par nepamatotu un atstājusi bez sekām.

Tā kā pēc 1922.g. 12.oktobra Noteikumu par kriminālvajāšanas kārtību lietās par amatpersonu dienesta noziedzīgiem nodarījumiem 7.p. kriminālvajāšanu par ministru dienesta noziedzīgiem nodarījumiem uzsāk Senāta virspрокurors, tad Senāta Apvienotā sapulce savā 1924.g. 12.decembra rīcības sēdē nolēma sūdzības norakstus nosūtīt Senāta virspрокurora rīcībai. Pēc citēto Noteikumu 12.panta kārtībā izdarītās administratīvās izziņas Senāta virspрокurors 1925.g. 26.maijā taisījis

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 117.lp.; LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 217.lieta, 13.–15.lp. Nav publicēts.

lēmumu, ar kuru viņš Niedras lūgumu par kriminālvajāšanas uzsākšanu pret aprādītām amatpersonām atstājis bez ievēribas.

1925.g. 4.jūlijā un 22.jūlijā iesniegtās pārsūdzībās Niedra lūdz Senāta virsprokurora lēmumu atcelt un ierosināt kriminālvajāšanu pret Sēju pēc Sodu lik. 639.p. pazīmēm, pret Bilmāni un sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas tiesnesi Evanu pēc Sodu lik. 636., 669. un 670.p., pret Meierovicu, Gailīti un Mišu pēc Sodu lik. 51., 636., 638., 639., 669., 670., 430., 552., 498., 649., 164., 168. un 645.p. pazīmēm.

Kas attiecas uz pārsūdzības daļu, kurā Niedra lūdz ierosināt kriminālvajāšanu pret sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas tiesnesi Evanu, tad sūdzība atstājama bez caurskatīšanas, jo Senāta virsprokurors nekādu lēmumu par kriminālvajāšanas ierosināšanu pret minēto izmeklēšanas tiesnesi nav taisījis un viņam pēc 1922.g. 12.oktobra Noteikumu 10.p. arī nepiekrita tādu lēmumu taisīt, kādēļ virsprokurors lēmumā pareizi izmeklēšanas tiesneša Evana darbību nemaz nav apskatījis, un Niedras sūdzībai tātad trūkst attiecīga priekšmeta.

Niedras sūdzība pārējā daļā nepelna ievēribu aiz seko[jo]šiem iemesliem.

Sūdzības būtība attiecībā uz Meierovicu un Gailīti pastāv iekš tā, ka sakarā ar Niedras 1921.g. 16.martā konsulāraģentam Klaipēdā iesniegto lūgumu atļaut viņam ar ģimenes locekļiem ieceļot Latvijā, Meierovics un Gailītis devuši 1921.g. 31.martā minētam konsulāraģentam, bet pēc tam arī citiem Ārlietu ministrijas priekšstāvjiem ārzemēs rīkojumu neielaidīt Niedru un viņa ģimeni Latvijā, un šāds aizliegums palicis spēkā līdz 1924.g. 12.janvārim, kurpretim jau 1923.g. 10.aprīlī Niedra izsludināts „Valdības Vēstnesī” kā tāds, kas izvairās no izmeklēšanas un tiesas. Aizliegumu izdot Niedram un viņa ģimenei iebraukšanas atļaujas Niedra kvalificē kā personīgas rīcības brīvības atņemšanu, par kādu iet runa Sodu lik. 498. un 649.p., pie kam, pēc sūdzētāja domām, izdodot minēto rīkojumu, attiecīgās personas pārkāpušas savu amata varu; bez tam, zinot, ka Niedra saukts pie atbildības uz Sodu lik. 100. un 108.p. pamata, un tai pašā laikā nedodot viņam atļauju iebraukt Latvijā, attiecīgā amatpersona (Meierovics) pārkāpis Sodu lik. 164., 168., 638. un 645.p. Konsulāraģents Mišs vai nu aiz nolaidības, vai apzināti sniedzis savai priekšniecībai nepareizas ziņas, no kā esot cēlies svarīgs kaitējums valsts pārvaldības kārtībai un Niedras privātajām interesēm, kādā darbībā ir Sodu lik. 669. resp. 670.p. paredzēto noziedzīgo nodarījumu pazīmes. Uz visām aprādītām personām esot attiecināms Sodu lik. 51.p., no kā izriet, ka, pēc sūdzētāja domām, šīs personas rīkojušas apzināti kopīgi vai arī pēc iepriekšējas savstarpējas norunas.

Pārbaudot šos aizrādījumus, Senāts nāk pie sekojojošā slēdziena. Ārlietu ministrs Meierovics 1925.g. 22.augustā ir miris, kādēļ, ievērojot Kriminālproc. lik. 20.p., saskaņā ar kuru vajāšanu tiesas ceļā attiecībā uz kriminālatbildību nevar ierosināt, kad apsūdzētais miris, jautājums par kriminālvajāšanas ierosināšanu attiecībā uz Meierovicu atkrīt. Bet arī pēc būtības tanī darbībā, kādu sūdzētājs pierakstījis Meierovicam un Gailītim, nav noziedzīga nodarījuma pazīmju.

Virsprokurors savā lēmumā pareizi aizrāda, ka iebraukšanas regulēšana no ārzemēm Latvijā tanī laikā (1921.g.) ietilpa Ārlietu ministrijas kompetencē, kādēļ minētā rīcība, ja tā būtu nepareiza un nesaskanētu ar likumu, varētu būt par pamatu nevis kriminālvajāšanas ierosināšanai par amata varas pārkāpšanu, bet sūdzības iesniegšanai Senāta administratīvam departamentam saskaņā ar likuma par administratīvām tiesām 3.p. Maldīgs ir Niedras uzskats, ka ar iebraukšanas atļaujas neizsniegšanu Ārlietu ministrijas ierēdņi atņēmuši viņam un tā ģimenei personīgas rīcības brīvību Sodu lik. (498. un 649.p.) nozīmē: šie panti runā par personas brīvības atņemšanu ar aizturējumu vai ieslodzījumu tīri fiziski ķermeniskā nozīmē, bet pārvietošanās brīvība aprādītā nozīmē Niedram un viņa ģimenes locekļiem ar minēto rīkojumu nav tikusi ierobežota, ko arī neapgalvo pats Niedra. Tālāk no paša Niedras sūdzībām izriet, ka piekritīgai varai (prokuratūrai) ir bijis zināms, ka Niedra ir Soda lik. 100. un 108.p. paredzēto smago noziegumu dalībnieks, kādēļ Ārlietu ministrijas ierēdņiem atkrita vajadzība ziņot šai piekritīgai varai, ka Niedra ir minēto noziegumu dalībnieks. Lietā nav arī nekādu aizrādījumu, ka Ārlietu ministrijas ierēdņi būtu slēpuši vai palīdzējuši slēpt Niedru, zinot, ka viņš saukts pie izmeklēšanas apsūdzībā par smagu noziegumu vai tiek meklēts no attiecīgas varas uz aizdomu pamata par tādu. Līdz ar to atkrīt iespējamība šo personu darbību kvalificēt pēc Sodu lik. 164. un 168.pantiem.

Ka Ārlietu ministrijas ierēdņi būtu tīši kavējuši citas dienestpersonas izpildīt savus pienākumus tādā nozīmē, kā to saprot Sodu lik. 638.p., ir sūdzētāja apgalvojums, kuram viņš nav pievedis nekādus pastiprinājumus. Kas attiecas uz sūdzētāja aizrādījumu, ka minētās ministrijas ierēdņi, pretēji savam pienākumam, nav spēruši pienācīgus soļus, lai apcietinātu tādu personu, kura apzināti priekš viņiem bija apcietināma kā saucama uz attiecīgas varas nolēmuma pamata pie izmeklēšanas vai kā meklējama apsūdzībā par smagu noziegumu, tad Niedra nav pievedis nekādus aizrādījumus, kādā ceļā ministrijas ierēdņi būtu varējuši izdarīt Niedras apcietināšanu valstīs, ar kurām konvencija par noziedznieku izdošanu nebija noslēgta, kurpretim gan no lietā atrodošās sarakstīšanās ir redzams, ka Ārlietu

ministrija ir spērusi tiri diplomātiska rakstura soļus, lai panāktu Niedras izdošanu no ārvalsts (Polijas).

Attiecībā uz konsulāraģenta Miša rīcību Senāta virsprokurors saskaņā ar lietā noskaidrotiem apstākļiem ir nācis pie atzinuma, kuram piekriņ arī Senāta Apvienotā sapulce, ka Mišs, neizdodot Niedram un viņa ģimenes locekļiem atļauju iebraukt Latvijā, ir rikojies pēc savas priekšniecības aizrādījuma un ka lietā nav nekādu datu, ka Mišs 1921.g. 18.marta rakstā, kurā viņš ziņo Ārlietu ministrijai savus novērojumus par Niedru, būtu ievietojis apzināti nepatiesas ziņas. Ka fakti, par kādiem Mišs ziņo aprādītā rakstā, būtu ne tikai apzināti priekš Miša, bet vispār (t.i., arī no objektīva viedokļa) nepatiesi (Miša slēdzieni, kādus viņš taīsa no Niedras Klaipēdas konsulāraģentūrai iesniegtiem rakstiem ir juridiski *irrelevanti*), ir atkal Niedras apgalvojums, kuram viņš nav pievedis nekādu pamatojumu. Ar to tad atkrīt ne tikai Sodu lik. 670., bet arī to pašu likumu 669.p. pazīmju konstatēšanas iespējamība tanī nodarījumā, kādā Niedra apsūdz Mišu.

Kas attiecas uz Niedras sūdzību, ar kuru viņš apvaino Ārlietu ministrijas departamenta direktora v. izp. Bīlmani amata varas pārkāpumā un apzināti (vai vismaz aiz neuzmanības) nepatiesu ziņu sniegšanā Latvijas sūtnim Polijā, uzdodot panākt pie Polijas valdības Niedras izdošanu, kādu ziņu nepatiesība pastāvējusi iekš tā, ka ziņojumā sūtnim aizrādīts, ka Niedra, starp citu, apsūdzēts arī pēc Sodu lik. 427., 453., 589. un 591.pantos paredzētiem noziedzīgiem nodarījumiem, kaut gan tanī laikā Tiesu palāta apsūdzības pēc aprādītiem pantiem jau bija likvidējusi, atstājot spēkā vienīgi apsūdzību pēc Sodu lik. 100.p. pazīmēm, tad Senāta virsprokurors, pamatojoties uz administratīvo izziņu un lietā atrodošamies datiem, nācis pie atzinuma, ka Bīlmanis ziņas par Niedras apvainošanu pēc aprādītiem Sodu likuma pantiem nav izdomājis, bet smēlis no Satversmes sapulces izmeklēšanas komisijas lēmuma, kurā ir norādījumi, ka Niedra ir apvainojams uz pievesto likuma pantu pamata. Šim virsprokurora slēdzienam piekriņ arī Senāts: tā kā sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas tiesnesis savā 1923.g. 3.septembra (otrā) lēmuma rezolutīvā daļā, ar kuru tas bija griezies pie Tiesu palātas prokurora ar lūgumu ierosināt Niedras izprasišanu no Polijas iestādēm un nosūtišanu viņa rīcībā, bija tieši atsaucies uz savu 1923.g. 3.septembra (pirmo) lēmumu par Niedras saukšanu pie atbildības uz Sodu lik. 51. un 100.p. un uz Satversmes sapulces valsts nodevību lietu izmeklēšanas komisijas 1920.g. 29.oktobra lēmumu, tad ir pilnīgi pielaižams, ka Bīlmanis, kā to viņš pats paskaidro, ir bijis tanī pārliecībā, ka Niedras izprasišanas pamatā liekams ne tikai izmeklēšanas tiesneša 1923.g. 3.septembra (pirmais) lēmums, bet arī izmeklēšanas komisijas 1920.g. 29.oktobra lēmums, kādēļ, sastādot

ziņojumu sūtnim, Bīlmanis varēja labā apziņā ievietot tanī ziņas, ka Niedra ir apvainots arī pēc Sodu lik. 427., 453., 589. un 591.pantiem. Ka Bīlmanim vajadzēja zināt, ka izprasišanas pamatā liekams vienīgi izmeklēšanas tiesneša motivēts lēmums par izprasāmās personas saukšanu pie atbildības, pie tāda slēdziena Senāts pēc lietas apstākļiem nevar nākt. Līdz ar to Bīlmaņa darbībā nav ieraugāmi arī neuzmanīgas rīcības elementi, kādēļ arī atkrīt viņa darbības kvalifikācijas iespējamība pēc Sodu lik. 669.p. pazīmēm.

Bijušo ārlietu ministru Sēju Niedra apvaino, ka tas pielaidis amata bezdarbību ar to, ka neesot uzraudzījis Bīlmani, ka tas sastāda pareizu rakstu (minēto ziņu sūtnim). Šādam Niedras slēdzienam nav nekāda pamata, jo ministram Sējam nebija nekāds sevišķs pienākums kontrolēt tāda papīra sastādīšanas pareizību, kurā iet runa par noziedznieka izprasišanu no ārvalsts.

Aiz pievestiem iemesliem Senāts atrod, ka Niedras sūdzība ir nepamatota, kādēļ, pamatojoties uz 1922.g. 12.oktobra Noteikumu par kriminālvajāšanas kārtību lietās par amatpersonu dienesta noziedzīgiem nodarījumiem 15.p., n o l e m j : Andrieva [oriģ. Andreja] NIEDRAS pārsūdzību atstāt bez ievēribas.

Zem parakstiem ar roku ierakstīts:

Šī sprieduma saturs nevar tikt paziņots sūdzētājam Andrievam Niedram tādēļ, ka viņa tagadējā dzīves resp. uzturēšanās vieta Senāta kancelejai nav zināma.

1926.g. 18.maijā

*Virssekretārs A.Zonne
Virssekretāra palīgs J.Kāpostiņš*